

گەرانهوهی عه ممار سه کیم به ره و ئاراسته سیاسییه باوه که ی شیعه

08-03-2022

نووسه ره کان

ناوهندی لیکۆلینه وهی رووداو

کورتیه : پینچ مانگ پاش هه لباردنێ تشرینی 2021 و دابه زینی کورسییه کان، رهوتی حکمه له 19 کورسییه وه بو ته نیا دوان له چوارچیوهی هاوپه یمانی "قوی الدولة"، ئەم رهوته شیعه عێراقییه کۆنگره ی گشتی خۆی گریدا. کۆنگره ی نوێ که 5 ئادار دهستیپیکرد له کۆی 24 ئەندامی مه کته بی سیاسی، شه شی کرد به ژن که چاره کی ئەندامان ده کات، عه ممار سه کیمیشی کرده وه به که سی یه که می رهوته که، ئەمه ش هه رچه نده له عێراق و رۆژه لاتدا نه ریته، به لام له ناو هێزه شیعه کاندا برێک زه قتره که زیاتر خیزانه ئاینییه کان به سه رباندا زالن.

پنج مانگ پاش ههلبژاردنی تشرینی 2021 و دابهزینی کورسییهکانی، رهوتی حیکمه له 19 کورسییهوه بو تهنا دوان له چوارچیهی هاوپهیمانی "قوی الدولة"، ئەم رهوته شیعه عێراقییه کۆنگرهی گشتی خۆی گریدا. کۆنگرهی نوێ که 5 ئادار دهستیپێکرد له کۆی 24 ئەندامی مهکتەبی سیاسی، شەشی کرد بە ژن که چارهکی ئەندامان دهکات، عه‌ممار هه‌کیمی شێه کردوه به‌که‌سی یه‌که‌می رهوته‌که، ئەمەش هه‌رچه‌نده له عێراق و رۆژه‌لاتندا نه‌ریته، به‌لام له‌ناو هه‌یزه شیعه‌کاندا برێک زه‌قتره که زیاتر خیزانه ئابنیه‌کان به‌سه‌ریاندا زالن.

به‌ر له دوا هه‌لبژاردنی په‌رله‌مانی عێراق، عه‌ممار هه‌کیم و رهوته‌که‌ی له‌سه‌ر هه‌یزه میانپه‌وه‌کانی شیعه هه‌ژمارده‌کران و وه‌ک به‌رگریکاری سه‌نگ و پێگه‌ی ده‌وله‌ت به‌رامبه‌ر دیاردی "لا دولة" ده‌رده‌کوته‌ن. ئەو‌کاته‌شی خۆپیشاندان و راپه‌رینه‌کانی تشرین سه‌ریانه‌دا (2019) جیاواز له هه‌یزه شیعه رادیکاله‌کان، هه‌کیم له‌گه‌ڵ عه‌بادی له‌هه‌ولێ ئه‌وه‌دابوو نه‌چنه به‌ره‌ی گروپه‌ چه‌کداره‌کان و خۆیان جیا‌کرده‌وه له هه‌یزه شیعه‌نه‌ی خۆپیشاندانه‌کانیان ده‌گێڕایه‌وه بو ده‌ستی ده‌ره‌کی و تێکده‌ر و خواستی خراپه‌کاری له عێراق، به‌ر له‌وه‌ش هه‌کیم ناوبه‌ناو قه‌سه‌ی له مه‌ده‌نییه‌ت ده‌کرد و گه‌نجان و ژنانی هه‌ینایه پێشه‌وه و به‌رووی وڵاتانی که‌نداویشدا کرایه‌وه، به‌لام له‌پاش هه‌لبژاردنی ئەم هاوکێشه‌یه وردە وردە خه‌ریکه سه‌ره‌ولێز ده‌بێته‌وه و پێگه‌ی نوێی هه‌کیم زیاتر گه‌رانه‌وه‌یه بو چوارچیه مه‌زه‌به‌ی و شیعییه نه‌ریتییه‌که.

رهوتی حیکمه له پێگه‌ نوێیه‌که‌ی و به‌رگه‌ نوێیه‌که‌یدا رووی له فه‌زای شیعی په‌تییه، له‌م میانه‌یه‌شدا دا‌کوکی له به‌رکه‌وته‌ی شیعه ده‌کات و نه‌یاری با‌لاده‌ستی زۆرینه‌که‌ی سه‌در و پارێ و سیاده‌ی سونه‌به‌ به‌سه‌ر قو‌ناغی دا‌هاتوو، له‌گه‌ڵ ئه‌وه‌شی پێدا‌گره له‌سه‌ر به‌شدارینه‌کردن له حکومه‌تی دا‌هاتوو، که‌چی یه‌کێکه له را‌گره سیاسییه‌کانی "چوارچیه‌ی هه‌ماهه‌نگی" و سه‌رۆکه‌که‌شی که سه‌ید عه‌مماره، ریشی درێژتر کردوو له جاران و له‌بری ربه‌ریکی گه‌نج زیاتر وه‌ک پیاوێکی ئاینی ده‌رده‌که‌وێت.

بازنه‌ی نزیکه هه‌کیم باس له‌وه ده‌که‌ن پێدا‌گری له مافی شیعه و ره‌چاو‌کردنی به‌رژه‌وه‌ندی عێراق ئه‌وانی خزانده‌وته به‌ره‌ی "چوارچیه‌ی هه‌ماهه‌نگی"، به‌لام ئاماژه و پێدا‌واوه‌کان ئه‌وه ده‌رده‌خه‌ن دوو هۆکاری سه‌ره‌کی له‌م گۆرانکارییه‌دا رۆلێان هه‌یه که یه‌که‌میان کێبڕکێی دێرینی مالی سه‌در و مالی هه‌کیمه وه‌ک دوو جه‌مسهری کاریگه‌ری کۆمه‌لایه‌تی و ئاینی و سیاسی شیعه، دووه‌میشیان په‌یامی ده‌نگه‌رانی هه‌لبژاردنه که له ئاسته عێراقییه‌که‌یدا هه‌چ له‌وه هه‌زانه‌بان په‌سه‌ند نه‌کرد که له ناوه‌راستی تێزه سیاسییه فکرییه‌کاندا وه‌ستابوو و له ناوچه‌ی خۆله‌مینشیدا یارییان ده‌کرد.

له‌م پێگه‌ نوێیه‌دا که گه‌رانه‌وه‌یه بو گوتاری شیعه‌ی باو، هه‌کیم پاشخان و ژێرخانیکی یارمه‌تیده‌ری ئاماده‌ی هه‌یه. له‌لایه‌ک کوری عه‌بدوله‌عزیز هه‌کیمی سه‌رۆکی پێشوو ئه‌نجومه‌نی با‌لی ئیسلامی و کوره‌زای مه‌رجه‌عی با‌لی کۆچکردوو شیعه؛ سه‌هید مو‌حسین ئه‌لحه‌کیمه، مندالی نه‌جه‌فه و دا‌یکیشی له بنه‌ماله‌ی سه‌دره که له لوبنانه‌وه تا قوم ناو و ناوبانگیان هه‌یه، قو‌ناخی منالییشی له خۆیندنگا‌کانی تاران به‌سه‌ربردوو و به‌ باشی ئاشنای کیمیای عه‌قلی ئێرانییه‌کانه.

رهوته‌که‌ی سه‌ید عه‌ممار "حیکمه" له هه‌ناوی ئه‌نجومه‌نی با‌لی ئیسلامی ها‌تووته‌ ده‌ره‌وه، باوکی (عه‌بدوله‌عزیز) و مامیشی (مه‌مه‌د باقر) که ربه‌راهه‌تیان کردوو، له سالانی هه‌شتا‌کان له نزیکترین ها‌وپه‌یمانه‌کانی ئێران بوون و سه‌رده‌مانیکیش ته‌واو‌که‌ری پرۆژه‌ی "کۆماری ئیسلامی" بوون، به‌لام سالێک پاش جیا‌بوونه‌وه‌ی له ئه‌نجومه‌نی با‌لی (2017) که‌وته ره‌خنه‌گرتن له کابینه‌که‌ی عه‌بدوله‌مه‌هدی که جێگه‌ی ره‌زامه‌ندی ئێرانییه‌کان بوو، له‌سه‌ر ئەمەش ره‌خنه و توانجی زۆری له‌لایه‌ن شیعه راسته‌روه‌که‌نه‌وه هاته‌سه‌ر و کاتێک قه‌یرانی خۆپیشاندانه‌کان ئالۆزبوو، وه‌ک ئیوانگر سه‌رکرده‌ی لایه‌نه سیاسییه‌کانی عێراقی کۆکرده‌وه بو قورنارکردنی عه‌بدوله‌مه‌هدی!

له هه‌لبژاردنی پێشوو‌دا رهوتی حیکمه به 19 کورسی به‌ری ئه‌و ریسکه‌ی چنیه‌وه‌وه که به هاتنه‌ ده‌ره‌وه‌ی له "ئه‌نجومه‌نی با‌لی ئیسلامی" کردی، هه‌روه‌ها وه‌ک هه‌یزیکه میانپه‌وه‌ی شیعه‌ش خۆی ده‌خسته‌روو، به‌لام له‌گه‌ڵ ئه‌وه‌شدا هه‌ر نه‌بووه به‌کێک له هه‌یزه بنه‌په‌تییه‌کان له چه‌شنی رهوتی سه‌در له کاتێکدا پاشخانیکه ئاینی و هه‌یزیکه بزیوی گه‌نجان‌ه‌شی هه‌بوو، له‌م قو‌ناغه‌دا رهوتی حیکمه زیاتر وه‌ک هه‌یکه‌ی قه‌پانه‌که له هاوکێشه شیعییه‌کاندا ده‌رده‌که‌وت بو زۆرکردنی ژماره‌ی لایه‌ک به‌سه‌ر لاکه‌ی دیکه‌دا رۆلی هه‌بوو، له هه‌لبژاردنی 2021 یشدا ئه‌و ژماره کورسییه‌شی هه‌ببوو به‌هه‌جاری هاته‌ خواره‌وه.

گه پانه وهی ئیستای عه ممار حکیم به ره و ئاراسته ی هیزه رادیکاله کانی شیعه له کاتیکدا به که سهدر قورخی پۆبۆلیزمی شه قام و گوتاری نوینه رایه تیکردنی مه زهه بیهی کردوه، ئەم لاکردنه وه به به لای رابردوو، جارێکی دیکه پشتیوانی ئێرانییه کان بۆ حکیمه مسۆگەر ده کاته وه، جگه له وهش له ههلمهت و هیرشی شه قامی شیعه ی راسته و ده بیاریزیت که هه میشه عه ممار هه کیمیان وه ها وینا ده کرد که له هیلێ سیاسی و ئاینی بنه ماله که ی لایدا وه و سه ر به ولاتانی که نداهه، ئەم پێشها ته چاوه پوانکرا وهش به ئاشکرا له و شه پۆله بروسکه پیرۆزبایانه دا ده رکهوت که گروپه وه لانییه کان بۆ دوا کۆنگره ی حکیمه و هه لبژاردنه وه ی سه ید عه ممار بلأویان کرده وه.

له ده ره وه ی فه زای شیعه ش، پێگه نوپیه که ی حکیم کاریگه ری و لیکه وته ی به رچاوبیشی له سه ر په یوه ندیه کانی له گه ل کورد و شیعه شدا ده بیته، له م بواره شدا ئەوه به سه ئامژه ی پێ بکریت که له پاش 2005 مالی حکیم بانگخوازی به فیدرالیکردنی عێراق و دروستکردنی هه ری می ناوه راست و باشووربوون، که چی ئیستا عه ممار به لای حکومه تی فیدرالیدا لاسه نگه و زیاتر وه ک پارێزه ری حکومه تی به غدا له نا کۆکیه کانی له گه ل هه ولێردا ده رده که ویت و ده سته به رداری پرۆژه کۆنه که ش بووه، گوتاری ئیستای حکیم که به رگریکردنه له پارێزگاریکردن له زۆرایه تی شیعه و پاراستنی پره نسیپی سازان، ئەمه ش جیاوازی زۆری هه یه له گه ل گوتاری پێش هه لبژاردن که هاوپه یمانیتی به ری نیشتمانی و برینی سنوری تایفه کان بوو بۆ دروستکردنی تیمکی به هیزی پێکه وه گونجاو به گۆیره ی ئەده بیاتی سیاسی ئەوکاتی ره وتی حکیمه، له ژێر ئەم دروشمه شدا ئەنبار و هه ری می کوردستانی به سه رکردبووه وه.